

1. תכנית "מפגשים מלב אל לב" לשעה הפרטנית

המחנך וקבוצת התלמידים מנהלים שיח רגשי, חברתי וערכי

על אודות התכנית

תכנית "מפגשים מלב אל לב" הינה תכנית חברתית-ערכית המיועדת למחנכי כיתות א'-ו'. התכנית שפותחה על ידי המחלקה לחינוך לחיים בחברה באגף לחינוך יסודי נכתבה בזיקה לתכנית "מפתח הל"ב לשעת חינוך" והיא נועדה לסייע למחנכים בניהול מפגשים בינם לבין קבוצת תלמידים קטנה (המונה עד 5 תלמידים) בהם ישוחחו על אודות נושאים הרלוונטיים לעולמם של התלמידים.

המהלכים הנכללים בתכנית מדגימים מודל מובנה לניהול שיח רגשי, חברתי וערכי המאפשר להעמיק את ההיכרות בין המחנך לתלמידים ובינם לבין עצמם, לטפח את הלכידות החברתית ולהעצים את הפרט והקבוצה.

בערכה הנכללת בתכנית מוצגות כרטיסיות שולחניות למורה ולתלמידים המפרטות את מהלכם של 42 "מפגשים מלב אל לב" סביב מגוון נקודות מוצא לשיח כמו:

1. לאורם של ערכים: אחריות, חברות, כבוד, נתינה שונות
2. הלואוי ויתגשם: איחול, בקשה, חלום, משאלה, שאיפה, תפילה
3. סיפורי הצלחה: בחברה, בלימודים, במילוי תפקיד, בפיתוח כישרון
4. אני נושא עימי: דמות, מסר, ערך, קולות ומראות
5. עניין של זמן: בהפסקה, בטיול, בטקס, במסיבה
6. כאן, שם ובמקום אחר: באולם הספורט, בחדר האחות, בכיתה, במסדרון, במקלט, בספרייה, בשירותים
7. ללכת אל...ללכת מ...: מעבר לבית ספר חדש, לדירה חדשה, לכיתה חדשה, לקבוצה חדשה
8. בשבילי הלב: אכזבה, גאווה, התלהבות, כעס, עצב, פחד, קנאה, שמחה

זרקור על שיח מחנך-קבוצה בשעות הפרטניות

שיח מחנך-קבוצה המתקיים במסגרת השעות הפרטניות בבתי הספר היסודיים מהווה עבור המחנכים ועבור חברי הקבוצה חלון הזדמנויות לטיפוח הלכידות הקבוצתית, להעצמת הפרט והקבוצה ולהעמקת ההיכרות בין המחנך לבין חברי הקבוצה ובין חברי הקבוצה לבין עצמם.

המודל המוצע בערכת "מפגשים מלב אל לב" שלפניכם מסייע במימוש חלון הזדמנויות זה במסגרת מפגש אינטימי המאפשר שיתוף אישי וקבוצתי בתפיסות עולם, ברגשות, בערכים, בהתנהגויות, במחשבות, בעמדות, בדילמות ובסוגיות מחיי היום-יום של התלמידים.

בנוסף לכך, מזמן המודל המוצע בחינה של הצעדים הנדרשים לקראת נקיטת פעולה העשויה לסייע בהעצמתם ובקיזומם של הפרט והקבוצה.

מהלך שיח מחנך-קבוצה ב"מפגש מלב אל לב"

שלב ראשון

- במבט לאחור - המחנך יציג בפני חברי הקבוצה את נושא המפגש ויזמין אותם להיזכר ברגעים משמעותיים מהעבר באמצעות התבוננות בכרטיס ובו איורים השלכתיים.
- שיתוף - חבר הקבוצה שיבחר לשתף את חבריו ברגע אחד משמעותי עבורו יקבל הזדמנות לעשות זאת.
- משוב - חברי הקבוצה יעניקו לחבר ששיתף משוב מקדם המתייחס לתוכן הדברים להם האזינו ולאופן שבו הוצגו, וכך הלאה בסבב: חברים נוספים בקבוצה ישתפו ברגע משמעותי עבורם ויקבלו משוב מקדם מהמאזינים.

שלב שני

- איסוף והמשגה - חברי הקבוצה ישתפו בלמידות שיש להם בעקבות הדברים להם האזינו בשלב הראשון ביחס לנושא המפגש לעצמם ו/או לחבריהם ויזהו את תרומת השיח לקשרים ביניהם.
- מהלכה למעשה - חברי הקבוצה יבררו בעקבות הדברים שעלו במפגש: מה הם בוחרים ליישם באופן אישי ו/או קבוצתי, מי/מה יכול לסייע להם ביישום ומהי הפעולה הראשונה העשויה לסייע בהעצמתם ובקידומם כשלב באימון האישי והקבוצתי.

רגע לפני הפעלת "מפגשים מלב אל לב"

א. הבניית הכללים והנהלים ל"מפגש מלב אל לב"

- יש להבנות בשיתוף כל תלמידי הכיתה כללים והסכמות המתייחסים ל:
 - לוח הזמנים לכל שלב במפגש
 - אופן שבו יתבצע סבב השיתוף
 - ארגון הסביבה לקראת המפגש
 - צורת הישיבה במפגש
 - שמירה על סודיות ביחס לדברים שיעלו בשיח
 - מתן כבוד לחברים ולדברים שבהם יבחרו לשתף ועוד.
- יש לוודא ששלבי המפגש ידועים וברורים לכל תלמידי הכיתה.
- יש לקבל את הסכמתם של תלמידי הכיתה לכך שאין לחייב את כל החברים לשתף ו/או לתת משוב.
- יש לוודא שתלמידי הכיתה יודעים כיצד לנסח משוב ענייני ומקדם ומקפידים לתת משוב כזה לחבריהם.
- יש לברר את חשיבות השתתפותם של כל חברי הקבוצה בשלב האיסוף וההמשגה (גם של אלה שנמנעו מלשתף בשלב האישי).
- לקראת סיום המפגש יש לוודא שכל אחד מחברי הקבוצה זיהה מה ברצונו ליישם בתקופה הקרובה, החליט מהי הפעולה הראשונה שבה ינקוט ובירר מה/מי יוכל לסייע לו בכך.

ב. חלוקת התלמידים לקבוצות ובחירת הנושאים לשיח ב"מפגש מלב אל לב"

על המחנך לחלק את תלמידי הכיתה לקבוצות המונות עד 5 תלמידים.

קיימות מספר נקודות מוצא לחלוקה ולבחירת הנושאים בהם יעסקו בכל אחת מהקבוצות:

- בהיבט החינוכי - חלוקת התלמידים בכיתה לקבוצות בהתאם לנושא/סוגייה/בעיה שחשוב למחנך לברר עמם, לנושא באמצעותו היה רוצה להעמיק את ההיכרות בינו לבינם ובינם לבין עצמם, לנושא הרלוונטי לתקופת הזמן בשנה"ל, לנושא המתקשר לערכי "מפתח הל"ב" ו/או לתכנים אחרים בהם עוסקים בכיתה, להיבטים הקשורים לתפקיד אותו ממלאים התלמידים ועוד.
- בהיבט של העדפות התלמידים - חלוקת התלמידים בכיתה לקבוצות בהתאם לנושא/סוגייה/בעיה בו/בה יבחרו לעסוק, בהתאם לחברים עמם היו רוצים לשוחח ב"מפגש מלב אל לב" ועוד.
- בהיבט הארגוני-חלוקת התלמידים בכיתה לקבוצות עפ"י סדר רץ של שמות התלמידים (מא'ת', מת'א'), בהתאם לסדר הישיבה בכיתה, בהתאם למערך ההסעות בתום המפגש ועוד. יש לזמן לקבוצות שתיווצרנה נושאים לשיח תוך התייחסות להיבטים החינוכיים-חברתיים שפורטו לעיל.

ג. יצירת סביבה מתאימה ל"מפגש מלב אל לב"

חשוב שה"מפגש מלב אל לב" יתקיים בסביבה שקטה המשרה אווירה נעימה ושאינה בה הסחות דעת. יש לאפשר לחברי הקבוצה לשבת זה בקרבתו של זה כך שיוכלו לשמור על קשר עין, לשתף "בגובה העיניים" ולייצר תחושה של אינטימיות וקרבה.

דוגמאות ל"מפגשים מלב אל לב"

התכנית כוללת 42 מפגשים שונים המציגים מהלכים לניהול שיח בגובה העיניים. לרשות המורה והתלמידים מגוון כרטיסיות שולחניות המדגימות מפגשים סביב נושאים כמו:

א. לאורם של ערכים

נקודת המוצא לשיח	כיוונים אפשריים לשיח
גיליתי אחריות...	גילויי אחריות בתחום האישי, המשפחתי, הלימודי, החברתי, הסביבתי ועוד.
גיליתי את השונות...	מפגשים בין שונים בהם באה לידי ביטוי השונות במראה, בדעות, בצרכים, ברגשות, בכישרונות, במסורות ועוד.
גיליתי חברות...	התנהגויות מילוליות ובלתי מילוליות המעידות על חברות שבאה לידי ביטוי בזמנים שונים כמו: במהלך יום הלימודים ולאחריו, במהלך פעילות חברתית או לימודית; במקומות שונים כמו: בבית, בשכונה, במתנ"ס, בסניף של תנועת הנוער, בחצר בית הספר, בדרך לבית הספר או בחזרה ממנו; באמצעים שונים כמו: שיחה בטלפון/בנייד, כתיבת פתק/מסרון (sms), הודעה באמצעות הדוא"ל/פורום ועוד.
גיליתי כבוד...	גילוי כבוד במילים, במעשים ו/או בשפת הגוף כלפי הזולת/ החבר, האחר/השונה, הסביבה, החוקים והכללים הנהוגים ועוד.
גיליתי נתינה...	נתינה מוחשית, מילולית ו/או מופשטת כלפי הפרט, הקבוצה, המשפחה, הסביבה ועוד.

ב. הלואי ויתגשם

נקודת המוצא לשיח	כיוונים אפשריים לשיח
איחול שאיחלתי...	איחולים ליחיד, לקבוצה, לקהילה, ליישוב/עיר, למדינה או לעולם; איחולים הנמסרים בשיחת טלפון, בשיחת פנים מול פנים, באמצעות מכתב/פתק/כרטיס ועוד.
בקשה שביקשתי...	בקשות המופנות לאחר/ים בבית, בחברה או בבית הספר באמצעות פנייה ישירה או באופן עקיף: שיחת טלפון, כתיבת פתק/מסרון/דוא"ל/הודעה בפורום ועוד.
חלום שחלמתי...	חלומות ילדות הקשורים לדמויות אהובות; לפעילות מהנה בה עוסקים לבד, עם החברים ו/או עם המשפחה; להישגים אישיים, משפחתיים, חברתיים או לימודיים ועוד.
משאלה שהבעתי...	משאלות הקשורות לאנשים קרובים; לחפצים כלשהם; לאירועים אישיים, משפחתיים, קהילתיים, לאומיים; לתחום החברתי; לתחום הלימודי ועוד.
שאיפה שלי שהתממשה...	שאיפות שהתממשו הקשורות לתחום האישי, המשפחתי, החברתי, הלימודי ועוד.
תפילה שנשאתי...	תפילות הקשורות לדמויות קרובות; לקהילה/ליישוב/למדינה; לתחום החברתי; לתחום הלימודי ועוד.

ג. סיפורי הצלחה

נקודת המוצא לשיח	כיוונים אפשריים לשיח
הצלחתי בחברה...	חוויות הצלחה בפעילויות חברתיות שהתקיימו בכיתה, בחצר; בשיעור, בהפסקה; בוועדה, בפורום, במועצה; לאחר יום הלימודים: בבית, בבית הספר, בשכונה, בתנועה, בחוג ועוד.
הצלחתי! יש לי כישרון...	הישגים ותוצרים הקשורים לכישרונות בתחומים כמו: ספורט, שחייה, ציור, פיסול, תכשיטנות, נגרות, בישול ואפייה, מדע וטכנולוגיה, מחשבים וכתביה המסייעים לפרט לחוות הצלחה.
הצלחתי בלימודים...	חוויות הצלחה בתחום הלימודי הקשורות לציוני מבחנים, לעבודות, לפרויקטים; ליוזמות אישיות; לשיתוף פעולה עם אחרים; להשגת יעדים; לעמידה בלוח זמנים; להשתתפות בשיעורים ועוד.
הצלחתי במילוי תפקיד...	חוויות הצלחה בשלבים השונים של מילוי תפקיד; חוויות הצלחה שזיכו את ממלא התפקיד בהערכה ובהוקרה ועוד.

ד. עניין של זמן

נקודת המוצא לשיח	כיוונים אפשריים לשיח
בזמן ההפסקה...	זיכרונות (נעימים ולא נעימים) מזמן ההפסקה בבית הספר הקשורים להתנהגויות השותפים, לפעילויות מגוונות בהן ניתן לעסוק, למקומות שונים בחצר בית הספר בהם ניתן לשהות ולפעול בזמן ההפסקה ועוד.
בזמן הטיול...	חוויות (נעימות ולא נעימות) הזכורות מטיול משפחתי, כיתתי, בית ספרי או עם תנועת הנוער הקשורות ל: מקומות ואתרים שונים, התנהגויות השותפים לפני הטיול, במהלכו ולאחריו, פעילויות בהן ניתן לעסוק בטיול, קולות ומראות אליהם ניתן להיחשף בטיול ועוד.
בזמן הטקס...	זיכרונות (נעימים ולא נעימים) מטקסים שונים המתקיימים בבית הספר, במתנ"ס, בתנועה ועוד (כמו: טקסי חג ומועד, ראשי חודשים, ימי זיכרון) והקשורים להתנהגויות השותפים לפני הטקס, במהלכו ולאחריו; לקולות ולמראות המלווים את הטקס ועוד.
בזמן המסיבה...	זיכרונות (נעימים ולא נעימים) ממסיבות שהתקיימו בבית, בכיתה, בבית הספר, במתנ"ס או בתנועה והקשורים להתנהגויות השותפים לפני המסיבה, במהלכה ולאחריה, לקולות ולמראות אליהם ניתן להיחשף במסיבה ועוד.

ה. כאן, שם ובמקום אחר

נקודת המוצא לשיח	כיוונים אפשריים לשיח
זה קרה לי באולם הספורט...	אירועים המתרחשים באולם הספורט של בית הספר הקשורים להתנהגויות השוהים או הפועלים באולם הספורט, לשמירת/ להפרת הכללים הנהוגים באולם הספורט, לפעילויות השונות המתקיימות באולם הספורט, לריהוט ולציוד הנמצאים באולם הספורט ועוד.
זה קרה לי בחדר האחות...	אירועים המתרחשים בעת מפגש עם אחות בבית הספר או במרפאה המתקיימים לצורך בדיקת ראייה/שמיעה; מדידת גובה ומשקל; טיפול בפציעה או במחלה; התייעצות והכוונה בנושאי תזונה, היגיינה ובריאות ועוד.
זה קרה לי בכיתה...	אירועים המתרחשים בכיתה הקשורים לתהליך הלמידה, לקשר עם החברים, למורה, לכללים הנהוגים בכיתה, לציוד האישי/ כיתתי ועוד.
זה קרה לי במסדרון...	אירועים המתרחשים במסדרונות בית הספר ובסביבותיהם הקשורים להתנהגויות הדמויות המתהלכות/יושבות/פועלות במסדרונות; לכללים הנהוגים במסדרונות ובמבואות; ליצירות, לריהוט ולציוד הנמצאים במסדרונות; לפינוק הלמידה; לסביבות הברזיה; לאזורי פינוק החי והצמחייה ועוד.

אירועים המתרחשים במקלט ו/או בחדר הביטחון של בית הספר בעת תרגול ירידה למקלט או בעת שהייה במקלט/בחדר הביטחון בזמן חירום והקשורים להתנהגויות השותפים, לפועלם של בעלי התפקיד השונים, לציוד ולריהוט הנמצאים במקלט ועוד.	זה קרה לי במקלט...
אירועים המתרחשים בספרייה הכיתתית/הבית ספרית/הקהילתית הקשורים לכללים הנהוגים בספרייה, להתנהגויות המבקרים/הנוכחים בספרייה, למילוי תפקיד בספרייה, לפעילויות המתקיימות בספרייה, לקשר עם הספרנית/ים, לספרים הנמצאים בספרייה, למפגש עם סופר/ת ועוד.	זה קרה לי בספרייה...
אירועים המתרחשים בשירותים של בית הספר או של מוסד ציבורי אחר הקשורים להתנהגויות המקובלות/לא מקובלות בשירותים, לציוד ולאביזרים הנמצאים בשירותים, לניקיון השירותים, לנגישות לשירותים ועוד.	זה קרה לי בשירותים...

ג. ללכת אל... ללכת מ...

כיוונים אפשריים לשיח	נקודת המוצא לשיח
רגעים משמעותיים שחווה הפרט בשלבים השונים של המעבר לבית ספר חדש כמו: רגע הפרידה מחברים וממורים, רגע הפרידה ממקומות שונים בבית הספר ובסביבתו, רגע הכניסה לבית הספר החדש, רגע הפגישה עם חברים ומורים חדשים ועוד.	מעבר לבית ספר חדש...
רגעים משמעותיים שחווה הפרט בשלבים השונים של המעבר לדירה חדשה כמו: רגע הפרידה מחברים, משכנים ומדמויות משמעותיות אחרות; רגע עזיבת הדירה/השכונה; רגע הכניסה לדירה/לשכונה החדשה; רגע הפגישה עם החברים והשכנים החדשים ועוד.	מעבר לדירה חדשה...
רגעים משמעותיים שחווה הפרט במעבר לכיתה חדשה שהתרחש בתחילת השנה או במהלכה בעקבות איחוד של כיתות בשכבה, שינוי בהרכבי הכיתות בשכבה, יצירת כיתה חדשה בשכבה ועוד.	מעבר לכיתה חדשה...
רגעים משמעותיים שחווה הפרט בעת המעבר לקבוצה חדשה בכיתה, בבית הספר, בחוג, בוועדה, בפעילות כלשהי ועוד.	מעבר לקבוצה חדשה...

ז. אני נושא עימי

נקודת המוצא לשיח	כיוונים אפשריים לשיח
דמות שמלווה אותי...	דמות משמעותית המלווה את הפרט ברגעים שונים בחייו כמו: בן/בת משפחה, חבר/ה צעיר/ה או בוגר/ת, בעל/ת תפקיד בבית הספר; דמות מהעולם התורני; דמות מהקהילה (שכן/נה, מדריך/כה); דמות מסרט/הצגה/ספר; דמות וירטואלית ועוד.
מסר שמלווה אותי...	מסר המלווה את הפרט בזמנים ובמצבים שונים בחייו ושאליו הוא נחשף ממקורות אנושיים כמו: בן/בת משפחה, חבר/ה, מורה, רב; ממקורות כתובים כמו: תנ"ך, ספר, כרזה; ממקורות אורקליים כמו: מחשב, טלוויזיה, רדיו ועוד.
ערך שמלווה אותי...	ערך שהפרט מתנהג לאורו בזמנים ובמצבים שונים בחייו והקשור להתנהגויות שבין אדם לחברו; בין אדם למשפחתו; בין אדם לסביבתו; בין אדם לקהילתו, לארצו ולמולדתו ועוד.
קולות ומראות שמלווים אותי...	קולות ומראות המלווים את הפרט ברגעים מסוימים בחייו ושאליהם נחשף באירוע/במקום בו נכח או באמצעות: רדיו, טלוויזיה, סרט, הצגה, אלבום, עיתון, טלפון, מכשיר סלולארי, אינטרנט ועוד.

ח. בשבילי הלב

נקודת המוצא לשיח	כיוונים אפשריים לשיח
הרגשתי אכזבה...	רגעי אכזבה הקשורים לתחום האישי, המשפחתי, הלימודי, החברתי, הקהילתי ועוד.
הרגשתי גאווה...	רגעי גאווה בעקבות מעשה, החלטה, הישגים בתחום הלימודי/ החברתי/ המשפחתי ועוד.
הרגשתי התלהבות...	רגעים של התלהבות כתוצאה ממשוהו שקרה/שעשוי לקרות; בעקבות מראה, שמועה, קבלת דבר מה ועוד.
הרגשתי כעס...	רגעי כעס כתוצאה ממעשה, אמירה, החלטה של מישהו; כעס שהתעורר בעקבות משוהו הקשור לתחום האישי, המשפחתי, החברתי, הלימודי ועוד.
הרגשתי עצב...	רגעי עצב כתוצאה ממשוהו שקרה/שעשוי לקרות בתחום האישי, המשפחתי, החברתי או הלימודי; עצב שהתעורר בעקבות ידיעה חדשותית, צפייה בסרט ועוד.
הרגשתי פחד...	רגעי פחד במפגש עם זרים, בעלי-חיים או חפץ חשוד; פחד שהתעורר בעקבות אירוע כלשהו או חלום; פחד ממשוהו העלול לקרות לבני המשפחה, לחברים, לדמויות בקהילה ו/או לאזרחי המדינה ועוד.
הרגשתי קנאה...	רגעי קנאה בעקבות תכונה, קשר, חפץ, הישג, מאכל, או משוהו שיש לאחרים בקבוצה, בכיתה, במשפחה, בחוג, בתנועה ועוד.
הרגשתי שמחה...	רגעי שמחה הקשורים להצלחה, להישג, לאירוע, לבשורה, לקשר עם חברים/בע"ח ועוד.

פיתוח, כתיבה, ריכוז ועריכת תכנית "מפגשים מלב אל לב":
זהבה שמש - מנהלת המחלקה לחינוך לחיים בחברה, באגף לחינוך יסודי
אורית צאירי - מדריכת מטה במחלקה לחינוך לחיים בחברה, באגף לחינוך יסודי
תרגום לערבית: סלאח טאהא ובאסם סעדי

התכנית והערכה השולחנית בעברית ובערבית עומדים לרשותם של מנהלים, רכזים
חברתיים ומחנכי כיתות א'-ו' גם באינטרנט באתר האגף לחינוך יסודי בכתובת:
<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Yesodi/Hevra>

לפרטים נוספים ניתן לפנות ל:
זהבה שמש, מנהלת המחלקה לחינוך לחיים בחברה, באגף לחינוך יסודי